"ترانزيت" اللوبي" محل للفنّ

يسعد "اللوبي " مكان للفّن باستضافة معرض "ترانزيت" لنسرين أبو بكر (م 1977، زلفة)، ايرم إغبارية (م 2000، جت)، وشمس هوّاري – زُعبي (م 1990، الناصرة). تعرض الفنانات الثلاث أعمال بوسائط وتقنيات متنوّعة – رسم على القماش كالملاءات والستائر، رسم على أغراض كالصحون، ورسم على قماش الخيش (القِنّبية) مع مثبت.

بهذه المُمارسة التي تدمج العمل مع مواد سائلة من الحيّز المنزليّ، ولون مخفف يُصعب التحكم بالوسائط، فهن يفحصن في أعمالهن حدود الجسد وحدود هويّتهن السياسية – الاجتماعية. إنهن تضئن، كلٌ بطريقتها الخاصة، الصيرورة البطيئة – شبه انتقال مُعلق يبحث عن تشويشه أو ايذاءه – حيث تتحوّل المادة لنوع من المنظومة التمثيلية متعددة العلاقات.

علاوة على اللون الاكريلي بصبغات الأسود والأحمر، تستخدم الفنانات مواد سائلة من أنواع مختلفة: مواد ذات علاقة بعالم الطعام، كالزيت والقهوة (زعبي)، مواد مغيّبة أو ماحية كمواد تنظيف وتبييض (زعبي)، مواد مُذكرة بالسوائل الجسدية كالدم (زعبي واغبارية)، ومواد ذات صلة بالعمران والبناء كالاسمنت السائل (أبو بكر). غالبًا ما تُعنى اللفتة الفيزيولوجية واستخدام المواد السائلة المشحونة بالتقاليد الثقافية الحضارية، لكنها مشحونة بموقف ثوريّ كمن يعلنّ الاستقلالية والملكيّة على أجسادهن ومكانتهن في المجتمع. هكذا على سبيل المثال يُصبح استخدام المادة المبيّضة في أعمال زعبي، المنبثق عن الحيّز المنزليّ، معنى أوسع متعلق بالطهارة والعفّة، تبييض ومحو في السياقات الاجتماعية، السياسية والجندرية. حينما تجبل أبو بكر قماش الستائر أو الدانتيل بالاسمنت السائل فهي عمليًا تُلغي طابعها الدقيق الناعم والازديانيّ التجميليّ وتسعى لتجمع بين أشغال رجولية ونسائية، بينما تجعل في الآن ذاته عناصر نافعة في الحيّز المنزليّ عناصر مسرحيّة، أحفوريات، نوع من المعروضات الأثرية. تواصل زعبي، اغبارية وأبو بكر التعبير عن انشغال الفنانات الفلسطينيات المحلية كثيرًا في قضايا الهُويّة – كنساء وكجزء من أقلية في دولة يهودية – صهيونية، أمثال أنيسة أشقر، جُمانة إميل عبود وحنان أبو حسين. بدأت أشقر باستخدام مواد سائلة في معارضها قبل أكثر من عقدين. سوائل الجسد والسوائل الغذائية كالحليب، زيت الزيتون، القهوة ومواد التنظيف التي استخدمتها في لوحاتها كتعبير عن مقاومة الحُدود الصارمة التي تُفرض على المرأة في مُجتمع محافظ وكذلك كابنة لمجتمع الأقلية.

يمكن تقسيم أعمال شمس هواري زُعبي إلى قسمين. في الأول – تشكّل الملاءات السريرية المُستخدمة، البيضاء أو السوداء، والتي تمت مُعالجتها بوسائط مختلفة كزيت الزيتون والقهوة والتبقيع بالمُبيض (الكلور)، كمسطح عمل. ويهدف التبقيع الذي قد يكون صدفة بغير قصد أو مقصودًا لصنع انطباع تصوّر رسم شخصي أو مشهد مع ماعز. في المجموعة الثانية نجد لوحات ملوّنة تجريدية بالأحمر والأسود على فوط. يتكرر في أعمالها على الملاءات موتيف العنزة السوداء الذي يعكس العلاقة بين المجتمع العربيّ في البلاد والسلطات. في العام 1950 حظر تربية الماعز الأسود في البلاد، والتي كانت تشكّل مصدر غذاء مهم للمجتمع العربيّ، لاعتقاد السلطات أنها تسبب ضررًا للطبيعة. في نهاية المطاف تبيّن أن وقف تربيتها أحدث أضرارًا على البيئة، لمساهمتها في مقاومة الحرائق، وفي العام 2017 أُلغي الحظر. تمرّ الماعز السوداء بانقلاب في أعمال زُعبي لتصبح ماعزًا بيضاء على خلفية سوداء. في لوحة السرير مع الوسادات بصبغات اللونين الأسود والأبيض تُعاد الملاءة إلى مكانها الأصليّ، وتجرح تمزقات القماش هذا التشبيه. في عمل آخر لزُعبي، تستخدم ملاءة مثنية مُبقعة ببقع عشوائية من زيت الزيتون، بينما رُسمت على كل بقعة حادثة بارزة أو عرضية – نوع من يوميات تسجيليّ للأحلام.

تشتغل نسرين أبو بكر بالاسمنت المخفف وعاكر بأساليب متنوّعة. في إحدى أعمالها تقوم بسكب الاسمنت المُخفف على صحون خزف، من أوروبا الكلاسيكية أو صحون مصنّعة أو مُستنسخة بحجم صناعيّ. إنها تُنتج بُقعًا من الاسمنت السائل على الأواني، والتي تظهر وكأنها طعام أو غذاء على الصحن أو ظلال لمشاهد طبيعة مع أشجار سرو، والتي تُحاكي الرسوم الكلاسيكية على الصحون الأصلية. في أعمال أخرى يكون مسطح العمل أقمشة الستائر الناعمة الازديانية، والتي ًنعت يدويًا قبل الانتقال للتصنيع الصناعيّ. فهي تُغطس الأقمشة الناعمة بالاسمنت السائل، تبّقعها و"توّسخها"، لدرجة لا يعود بالإمكان ملاحظة معالمها. هذا الربط بين مواد من عوالم متناقضة يخلق فجوة بين المادة الأصلية ذات الطابع العمليّ والازديانيّ الذي يُميّز الأنوثة وبين الاسمنت الذي يُميّز عالم العمران الرجوليّ. استخدام الاسمنت المتصل أيضًا بشغل المجتمع العربيّ المحليّ في قطاع الإعمار والبناء يُضفي بُعدًا اضافيًا لعلاقات القوى بين المجتمعين العربيّ واليهوديّ.

تختلف أعمال اغبارية عن أعمال زُعبي وأبو بكر بحيث أنها تبقى تجريدية نابعة من نشاط أدائيّ. بواسطة اللفتة الجسدية تخلق اغبارية تفاعلًا كيميائيًا يُحاكي حدثًا عضويًا. فهي تنفخ في قشّة داخل الدهان المُخفف بالماء وتصنع فقاعات تتراكم على شاكلة سحابة تعلو من القماش. توّظف هذه المُمارسة في أعمالها بالسنوات الأخيرة، مستخدمة الدهان الأسود عادة ومؤخرًا الأحمر أيضًا. رسمها يُجمد نوعًا ما لحظة عشوائية في صيرورة متواصلة. تتفانى اغبارية للعمل وتُتيح للدهان أن يفيض ويصنع أشكالًا مُجرّدة، وبذلك تُعيد لعملية الرسم مكانة أوليّة عضويّة.

تتميّز أعمال الفنانات الثلاث في المعرض بإحساس عرضيّ – عرضيّة وقتية مصادفة تنعكس بطريقتهن غير التقليدية في العمل، وفي استخدام مواد غير تقليدية صانعة للصُدفة غير الراسخة وغير القابلة للتحكم. مُلتقى المواد على مُسطح العمل يُتيح التطوّر الشكليّ واللونيّ الذي يتغيّر دون انقطاع. وعليه، تُصبح لحظة اللقاء بين المُشاهد والعمل دومًا لحظة ولادة.

كانزو المعرض: أوريت مور وساهر ميعاري

الافتتاح: يوم الخميس الموافق 5.6 في تمام الساعة 19:30

"טרנזיט", הלובי מקום לאמנות

הלובי מקום לאמנות שמחים לארח בתערוכה "טרנזיט" את נסרין אבו בכר (נ' 1977, זלפה), אירם אגבאריה (נ' 2000, ג'ת) ושמס הווארי זועבי (נ' 1990, נצרת). שלוש האמניות מציגות עבודות במדיומים שונים ובטכניקות מגוונות – ציור על בדים כמו סדינים ווילונות וציור על אובייקטים כמו צלחות, לצד ציור על קנבס. באמצעות פרקטיקה המשלבת עבודה עם חומרים נוזליים, שמקורם במרחב הביתי, וצבע דליל המקשה על השליטה במדיום, הן בוחנות בעבודותיהן את גבולות הגוף ואת גבולות זהותן הפוליטית-חברתית. הן מאירות, כל אחת בדרכה, את המהלך האיטי – מעין מעבר מושהה שכמו מבקש להשתבש – שבו החומר הופך למערך ייצוגי רב-הקשרים.

בנוסף על צבע אקרילי בגוני שחור ואדום, האמניות משתמשות בחומרים נוזליים מסוגים שונים: חומרים הקשורים לעולם המזון כמו שמן (זועבי); חומרים מעלימים או מוחקים כמו חומרי ניקוי והלבנה (זועבי); חומרים המזכירים נוזלי גוף כמו דם (זועבי ואגבאריה); וחומרים הקשורים לבנייה כמו בטון נוזלי (אבו בכר). המחווה הפיזית והשימוש בחומרים הנוזליים והטעונים מתייחסת לעיתים קרובות למסורות תרבותיות, אך נטענת בעמדה חתרנית של מי שתובעות לעצמן עצמאות ובעלות על גופן ועל מקומן בחברה. כך, למשל, השימוש בחומר מלבין שמקורו בעולם הביתי והקריעה של הבד מקבלים משמעות רחבה הקשורה לטיהור, הלבנה ומחיקה בהקשרים חברתיים, פוליטיים ומגדריים. כשאבו בכר ממצקת בדי וילון או תחרה באמצעות בטון נוזלי היא מבטלת למעשה את מהותם העדינה והקישוטית ומבקשת לאחד בין עיסוקים גבריים ונשיים, ובה-בעת להפוך אלמנטים שימושיים במרחב הביתי לאובייקטים תיאטרליים, מאובנים, מעין מוצגים ארכיאולוגיים. זועבי, אגבאריה ואבו בכר ממשיכות את העיסוק של אמניות פלסטיניות מקומיות רבות בשאלות של זהות – הן כנשים והן כחלק ממיעוט בארץ יהודית-ציונית, ביניהן אניסה אשקר, ג'ומאנה אמיל עבוד וחנאן אבו חוסיין. אשקר החלה להשתמש בחומרים נוזליים במיצגיה כבר לפני שני עשורים. נוזלי גוף ומזונות כמו חלב, שמן זית, קפה שחור וחומרי ניקוי שימשו אותה גם בציורים כביטוי של התנגדות לגבולות הנוקשים המוצבים לאישה בחברה מסורתית וכבת לאוכלוסיית מיעוט.

עבודותיה של שמס הווארי זועבי נחלקות לשתי קבוצות. באחת – המצע הוא סדינים משומשים, לבנים או שחורים, שעברו עיבוד באמצעים שונים כמו שמן זית וקפה והכתמה במלבין (אקונומיקה). בקבוצה השנייה ציורים צבעוניים מופשטים באדום ושחור על מגבונים. בעבודותיה חוזר מוטיב העז השחורה, המבטא את היחסים בין האוכלוסייה הערבית בארץ לרשויות. ב-1950 נאסר גידול עיזים שחורות בארץ, שהיה מקור תזונתי חשוב של האוכלוסייה הערבית, משום שהרשויות סברו שהן פוגעות בטבע. בסופו של דבר התברר כי דווקא הפסקת גידולן פגעה בסביבה, משום תרומתן למניעת שריפות, וב-2017 בוטל האיסור. העז השחורה עוברת היפוך בעבודותיה של זועבי – לעז לבנה על רקע שחור. בציור של מיטה עם כרים בגוני שחור ולבן הסדין מוחזר למקורו, והקרעים בבד המשומש פוצעים את הדימוי. בעבודה אחרת זועבי משתמשת בסדין מקופל המוכתם באקראיות בשמן זית, ועל כל כתם מצוירת אפיזודה – מעין יומן רישומי.

נסרין אבו בכר עובדת בעיקר עם בטון מדולל ועכור באופנים שונים. באחת העבודות היא שופכת בטון מדולל על צלחות פורצלן, שמקורן באירופה הקלאסית אך עברו עיבוד ושיעתוק תעשייתי. היא יוצרת כתמים מופשטים של בטון נוזלי על הכלים, שנראים כמו מזון על צלחת, או צללית של נוף המתכתבת עם האיורים הקלאסיים על גבי הצלחות המקוריות. בעבודות אחרות המצע לעבודה הוא בדי וילון עדינים ודקורטיביים, שנעשו במקור בעבודת יד ועברו לייצור תעשייתי. את הבדים הדקים היא טובלת בבטון הנוזלי, מכתימה ו"מלכלכת" אותם, עד שלא ניתן כמעט לזהותם. החיבור בין חומרים מעולמות מנוגדים מייצר פער בין המקור השימושי והקישוטי המזוהה עם נשיות, לבין הבטון המזוהה עם עולם הבנייה הגברי. השימוש בבטון, המקושר גם לעיסוק של החברה הערבית המקומית בבנייה, מוסיף את הממד של יחסי הכוחות בין האוכלוסייה הערבית והיהודית.

יצירתה של אגבאריה שונה מיצירתן של זועבי ואבו בכר בכך שהיא נותרת מופשטת ונובעת מפעולה פרפורמטיבית. באמצעות המחווה הגופנית, אגבאריה יוצרת ריאקציה כימית המדמה אירוע אורגני. היא נושפת בקש בתוך הצבע המדולל במים ויוצרת בועות הנערמות למעין ענן המיתמר מעל הבד. היא משתמשת בפרקטיקה זו בעבודותיה בשנים האחרונות, בדרך כלל בצבע שחור ולאחרונה גם באדום. הציור שלה הוא מעין הקפאה של רגע אקראי בפעולה מתמשכת. אגבאריה מתמסרת לפעולה ומאפשרת לצבע לגלוש על גדותיו וליצור צורות מופשטות, ובכך מחזירה לפעולת הציור מעמד של ראשוניות אורגנית.

תחושה של ארעיות מאפיינת את העבודות של שלוש האמניות בתערוכה – ארעיות שבאה לידי ביטוי בצורת העבודה הלא שגרתית שלהן, ובשימוש בחומרים לא קונבנציונליים באופן שמייצר מקריות, חוסר שליטה והעדר קביעות.

אוצרים: אורית מור וסאהר מיעארי

יוני 2024

THE הלובי
LOBBY מקום
ART SPACE לאמנות